

ERROTARIK ERROTA, NATURA ETA KULTURA UZTARTUZ

Zeanuriko Erroten XII. Ibilaldia antolatu dute maiatzaren 7rako

Gure geografiako paraje eta txoko ezberdinak ezagutzeko erarik egokiena oinez ibiltzea eta bazterrak arakatzea da. Eta aukera hori eskaintzen dute datorren maiatzaren 7rako Joko Alai elkarteak *Zeanuriko Erroten XII. Ibilaldiaren* antolaketaekin.

Oinezko martxa honekin antolatzaileek bilatzen dituzten helburuak honako hauek dira: alde batetik, herritarrei zein kanpotik hurbiltzen diren bisitariei Zeanuri (Bizkaia) eta bere auzoak ezagutzera ematea; eta, bestetik, Zeanuriren historian errotek izan duten garrantzia ezagutaraztea. Ez dira gutxi, izan ere, herri honetan ezagutzen diren edota han-hemenka azaltzen diren errota edo erroten arrastoak: guztira hemezortzi —gehienak bertan behera utzita, baina beste batzuk zaharberrituta—, denak hidraulikoak. Ibilbidean zehar bederatziaren ondotik igaroko dira ibiltariak eta hirutan —**Errotabarrin**, **Ibargutxin** eta **Olabarrin**— sartu-irtena egiteko aukera izango dute.

Aurtengo ibilbidea iazko berbera izango da, 18 kilometrokoa, baina haurrentzat edo ondo prestatuta ez daudenentzat laburragoa, 12 kilometrokoa, egiteko aukera ere eskaintzen da. Irteera herriko plazan izango da, goizeko 09:00etan; plazatik, udaletxearen aurretik, abiatuz eta Altziber eta **Errotabarri** —hemen sartu-irtena egiteko eta errota martxan ikusteko aukera izango da— erroten ondotik igaro ondoren, Undurragako urtegiaren ertzetik jarraituko dute parte-hartzaileek. Urtegia atzean utzi bezain laster, Barrengoerrota aurkituko dute Beretxikorta errekatxoaren ertzean. Agarre

Olabarriko anteparan lanean

2016ko edizioako parte-hartzaileak Undurragako urtegiaren presara bidean

baserriaren ingurutik aurrera eginez, Undurraga auzunera jaitsiko dira **Ibargutxiko** errotarako bidea hartzeko; hemen ere, ateak zabalik izango dira eta nahi dutenek kuku bat egin eta errota lanean ikusteko aukera izango dute. Ibargutxitik Lanbreabeko errotara, eta hemendik berriro Undurragako urtegiaren ertzetik ekingo diote —oraingoan beste aldetik—; urtegiaren presatik 100 metro aitzina, Alkiberren, indarrak berritzeko jan-edana banatuko du **Gastronomía Cantábrica**-k. Aurrerantzean, lehenengo Otzerinmendi auzunean eta gero Uriben sartuko dira ibiltariak, eta Intxaurbeko, Axpeko eta Zulaibargo erroten ondotik igaro ostean, azken kilometroa betetzen hasiko dira; helmuga baino 300 bat metro lehenago ibilbideko azken errota azalduko da, **Olabarrikoa** —Pujana familiak erabat zaharberritua—, eta sartu-irtena egiteko aukera izango da, Zeanuriko plazara iritsi eta ibilaldiari amaiera eman aurretik.

Ibilbidea burutzerakoan, 18 kilometro eramango dituzte oinetan ibiltariak, baina ziur zitari erantzuteak mereziko diela, erroten ondare historiko-etnografikoa ezagutzeaz gain, udaberrian naturak azaltzen duen koloreen sinfoniaz gozatzeko aukera izango baitute.

IBILALDIARI BURUZKO XEHETASUNAK

- * Eguna: maiatzaren 7a, igandea.
- * Izena ematea: 08:30etik aurrera, herriko plazan. 5 € (**umeak doan**)
- * Irteera: 09:00etan.
- * Ibilbidea: 18 kilometro. Haurrentzat ibilbide laburra: 12 kilometrokoa.
- * Jan-edana: Ibilbidearen erdialdean jan-edana banatuko du **Gastronomía Cantábrica-k**.
- * Ibilaldiaren hasieran **Errotabarriko** erroten, zazpigarren kilometroan **Ibargutxiko** erroten eta amaieran **Olabarrikoan** sartu-irtena egiteko aukera izango dute ibiltariek.
- * Antolatzailea: Joko Alai Elkarte.
- * Laguntzaileak: Gastronomía Cantábrica, Lankidego Lantalde, Zeanuriko Udala, Gorbeialde, Sagarna Txokoa, Zeanuriko Jubilatuen Taberna eta Arratiako Gurutze Gorria.

ZEANURIKO ERROTAK

Ander Manterolak bere *Industrias tradicionales en Zeanuri(Bizkaia)*. *I. Molinos harineros* ikerketa lanean dienez, XIX. mendearen amaierarantz Zeanurin sei burdinola eta hemezortzi errota zeuden. Ordutik hona jarduera biak indarra galduz joan dira, horrela burdinolen krisiak lantegi horien desagerpena ekarri zuen XIX. mendearen bigarren zatian. Gainbehera horren ondorioz, jende asko nekazaritzara itzuli zen; nekazaritzara lur gehiago zuzentzeak eta, aldi berean, gora egin zuten laboreen uztak ehotzeko premiak erroten beharrezana ekarri zuten. Ondorioz, burdinola batzuk errota bihurtu ziren, hori gertatu zen Lanbreaberekin, Ibargutxirekin, Altziberrekin eta Olabarriekin.

Bestalde, erroten agonia XX. mendearen erdialderantz larriagotu egin zen. Duela berrogeita bost urte Zeanurin hamaika errota lanean bazeuden, 1979an hiruk bakarrik ehotzen zuten, eurretako bik etxerako; gaur egun, batek bakarrik egiten du lan eta berak era testimonialean, Olabarriko errota hain zuzen ere; beste bat, Ibargutxikoa, noizean behin jartzen dute martxan.

Zeanurin ezagutu diren errota guztiak hidraulikoak izan dira eta udalerriko lau erreka nagusien inguruan eraiki ziren:

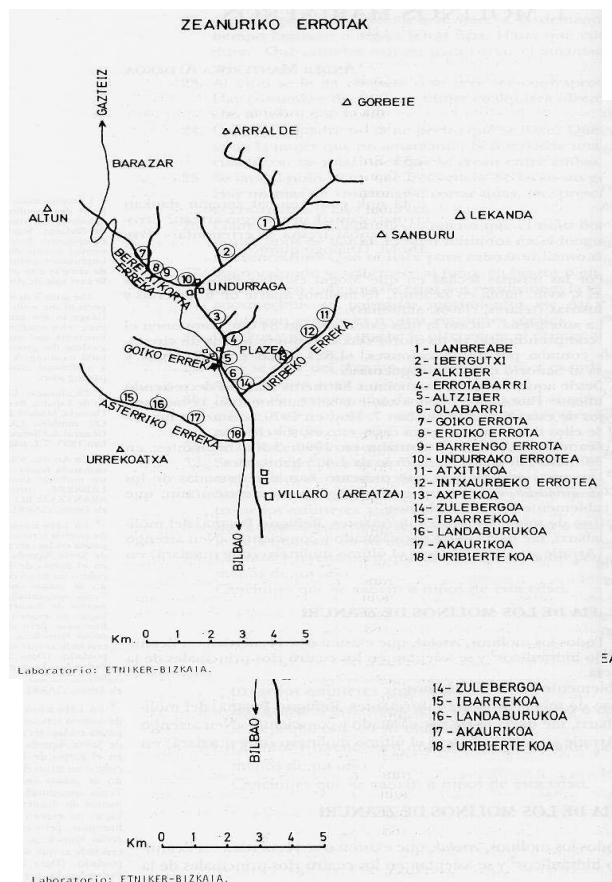
***Arratia erreka**: Lanbreabe, Ibargutxi, Alkiber, Errotabarri, Altziber eta Olabarri.

***Beretxikortako erreka**: Goikoerrota, Erdikoerrota, Barrengoerrota eta Undurraga.

***Uribeke Erreka**: Atxiti, Intxaurbe, Axpe eta Zulaibar.

***Asterriko Erreka**: Ibarre, Landaburu, Akeuri eta Uribiarte.

Hemezortzi errota horietatik lau burdinola izan ziren: Lanbreabe, Ibargutxi, Altziber eta Olabarri. Beste bi ola ere egon ziren: Olazar eta Undurragako Olabarri.

Etniker Bizkaia-k egindako mapa.

SARTU-IRTEENA EGITEKO HIRU ERROTAK: ERROTABARI, **IBARGUTXI eta OLABARRI**

Ibilbidean zehar bederatzi errotaren ondotik igaroko dira ibiltariak eta bitan —Ibargutxin eta Olabarrin— sartu-irtena egiteko aukera izango dute.

- 1- Errotabarriko errota:** Otzerinmendiko kofradian dago. 1785ean eraiki zuten. Zeanuriko errotarik berriena da. Lehenago, ibaiaren beste aldean zegoen. Hiru harri ditu. 2015ean errota erabat zaharberritu egin zuen Manterola familiak.

Errotabarriko errota

Errota honetan, presa eta antepara konporta baten bidez daude lotuta eta ez kaltze baten bitartez. Zeanuriko gainontzeko errotetan ez bezala, Errotabarrin errotapetik kaltze bat ateratzen da, urak errekarra bideratzeko.

1975eko apirilean utzi zion lan egiteari. Azken errotaria Andres Aldekoa Ane izan zen.

- 2- Ibargutxiko errota:**

Ipiñaburuko kofradian dago. XIX. mendean burdinola izan zen. Gaur egun harri bi baditu ere, hiru harriekin egin zuen lan. Hirugarren harri horrek 1950erantz utzi zion lan egiteari.

1945ean errotaren azpiko aldean turbina eta generadore batez baliatuz argindarra ekoizten hasi ziren Ibargutxin, eta 1978ra arte gutxi gorabehera Alzua, Ipiñaburu eta Undurragako baserri batzuetara saltzen zuten elektrizitatea.

Ibargutxiko errotaren instalazioak guztiz zaharberrituta daude eta, oraindik, noizean behin etxerako garia edo artoa ehotzen dute jabeek; horrez gain, generadorearen bitartez etxerako argindarra ere ekoizten dute.

Azken errotaria Gabriel Larrazabal izan zen. Gaur egun Bitoriano, Satur eta Mª Jesus bere seme-alabak dira jabeak, eta errota zaharberritzeaz eta ingurua txukun-txukun mantentzeaz arduratzen direnak.

Ibargutxiko errotaren
errotapea

- 3- Olabarriko errota:**

Urtean zehar bisita gidatuak antolatzen dira
Olabarriko errotan

Ibarguen kofradian dago. Jatorriz burdinola izan zen eta Zeanuriko patronoa zen Arriola familiaren jabetza. Pujanatarren aurretik Manterola familiak ustiatu zuen, 1898ko azaroaren 30ean, San Andres egunean, Isidro Pujana, errentari moduan, errotaren kargu egin zen arte. XX. mendearen erdirantz Benigno Pujanak —Isidroren semeak— errota erosi egin zien Arriolatarrei. Benignok errotari lanetan

jardun zuen 1995eko urriaren 11n hil zen arte. Aitaren heriotzaren ondoren, Fermin semeak errotaren zaharbarritze lanei heldu zien, eta hor darrai gaur egun ere jo eta ke apurka-apurka txukunduz.

Olabarriko errotak hiru harri ditu eta, gehienbat arrazoi sentimentalengatik bada ere, betiko bezeroen eskariari erantzuteko lanean darraien Zeanuriko errota bakarra da. Benigno Pujana —herriko azken errotari profesionala— hiltzerakoan, bere alaba Ana Mari izan da lekukoa hartu duena, azken ehun eta hamaika urteetan familiaren ogibidea izan den ofizioa bizirik mantentzeko.

Errotaren ondoan burdinolaren arrastoak azaltzen dira eta gaur egun, hormak zaharberritzen ari dira. Burdinolan erabilitako balantza ere errotan gordetzen da.

Errotagintzari buruzko gorabeherak ezagutu nahi dituztenek horretarako aukera dute Olabarrira hurreratuz, Pujana familiak bisita gidatuak antolatzen baititu.